FOTO VALLO KRUUSER

EESTI NAISED SOOMES – 30 000 lugu, mis ootavad jutustamist

Soomes töötab kümneid tuhandeid eesti naisi. Neist kolmekümne lood said osaks kunstnik **Liina Siibi** Tallinna Kunstihoones avatud näitusest „Paradiisi poliitika“. Siibi ja kaht Soomes töötavat eesti naist intervjueeris **Kadri Karro**.

▸▸ 48

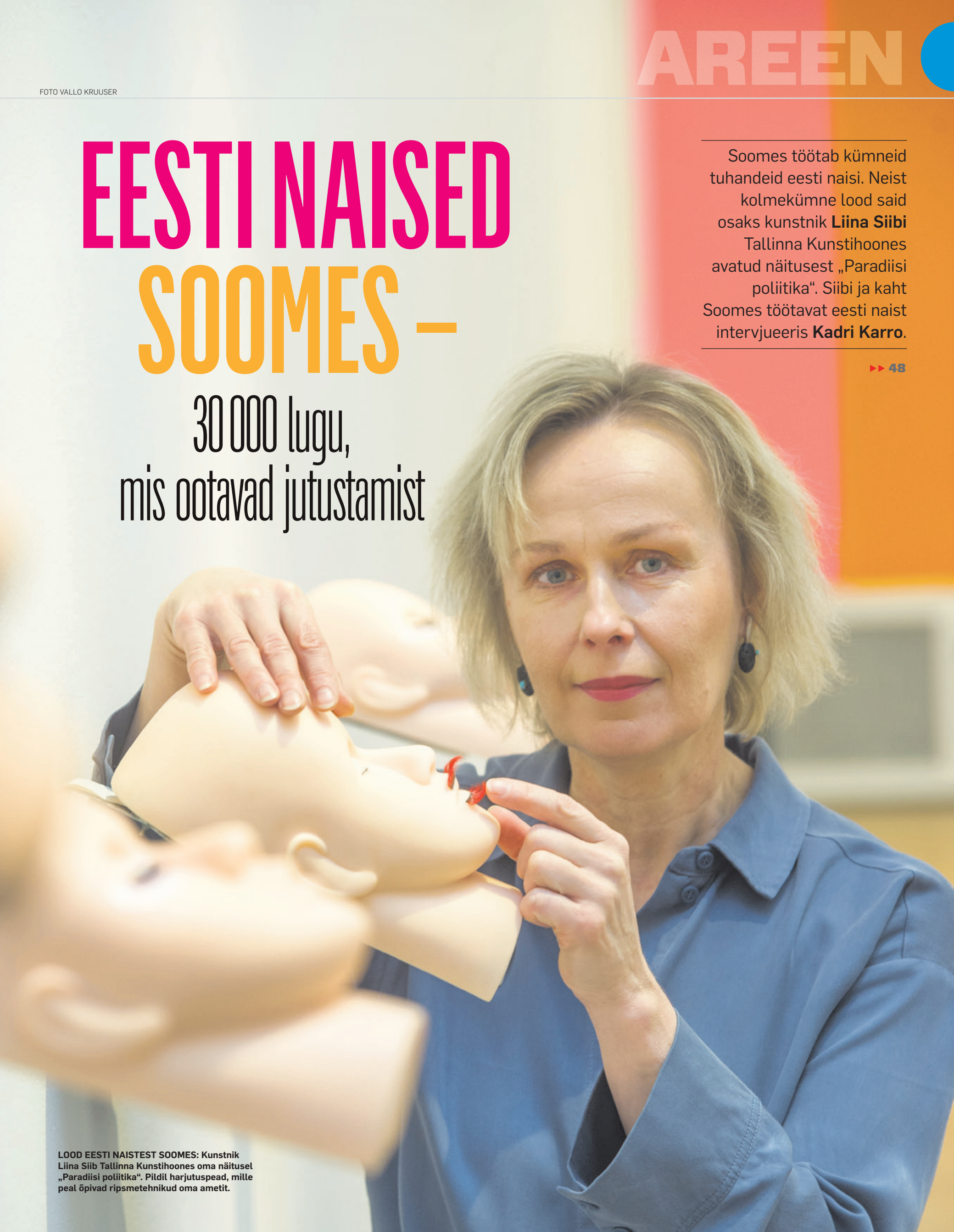

LOOD EESTI NAISTEST SOOMES: Kunstnik Liina Siib Tallinna Kunstihoones oma näitusel „Paradiisi poliitika“. Pildil harjutuspead, mille peal õpivad ripsmetehnikud oma ametit.

◂◂ 47

„Mina tahaks ise Soome minna. Vaata see Taimi – tema on Soomes koristaja. Olevat endale juba esimese palga eest auto ostnud, pruugitud küll, aga ikkagi.“

Nii räägib Sirje, tegelane Andrus Kivirähki jutus „Inimväärne elu“ (kogumikust „Millest kõneleb vana taksojuht kuupaistel“, 2018).

Eestlased Soomes, koristajatest ja ehitajatest arstide ja õdedeni, on andnud ainest lugematutele lehelugudele; Kalevipoegadest on valminud telesari; äsja taas riigikogusse valitud poliitik on rääkinud mujale tööle siirdujatest kui mugavuspagulastest; väiksemates asulates teab küllap iga elanik kedagi, kes on leidnud uue töö ja uue elu teisel pool Soome lahte. Põhjanaabrite juurde tööle suundunud eestlased on uurimisobjektiks teadlastele (näiteks hiljuti Vabamu juhiks valitud etnoloog **Keiu Telve** uurib oma doktoritöös eestlaste töörännet Soome ja selle mõju peresuhetele) ja jõuavad oma tegemistega otsapidi ka raamatukaante vahele (2017. aastal ilmus Kersti Salulaidi „Ülelahe pumpernikkel. Soome tööle“, mis sisaldab elulisi lugusid eestlastest lihttööliste elus Turus).

„On ka naisi, kelle jaoks Soome minek on olnud põgenemine, näiteks keeruliste, isegi vägivaldsete peresuhete eest.“

Liina Siib

Veebruari keskel avas kunstnik **Liina Siib** Tallinna Kunstihoones näituse „Paradiisi poliitika“, mis koondab nii kunstniku vanemaid kui ka täiesti uusi töid. Viimaste seas on dokumentaalfilmid „Linnasümfoonia e-moll“ ja „Tule ja mine“, mille teemaks naiste tööränne Eestist Soome ja nende elu uuel kodumaal; teema, millega Siib on tegelenud viimased kolm aastat. 2016. aasta oktoobri seisuga töötas Soomes üle 33 000 Eesti naise, 30ga neist rääkis ka Siib.

Liina, miks need naised, keda küsitlesid, Eestist Soome läksid?

Läksid eri põhjustel ja eri aegadel. Rääkisin ka nende naistega, kes läksid juba 90ndatel, toona oli see näiteks seotud abiellumisega Soome.

Hiljem on naised läinud meestele järele. Et kui esialgu käis mees Soomest pigem Eestis ja naine-lapsed olid siin, siis ühel hetkel hakkasid pered ikkagi kaasa minema, kuna lahusolek hakkas mõjuma igapäevasuhetele. See ei ole lihtne elu.

Osa läks sellepärast, et nad olid võtnud laene ja kui tuli majanduskriis, siis muutus olukord Eestis ebastabiilseks. Ja siis muidugi need, kes läksid Soome õppima, mõnel on hiljem tekkinud Soomes elukaaslane, on sündinud lapsed.

Hästi erinevad põhjused. Kui me mõtleme, et Soome läheb Eesti koristaja, siis tegelikult on seal kõikide elualade esindajaid.

Kuidas sa need naised leidsid?

Sain nende kontakte tuttavate kaudu, internetist. Lugesin eesti uurijate artikleid hargmaisuse kohta ja püüdsin nende kaudu inimesi leida. Leidsin inimesi Helsingi Eesti Majast, Helsingi piirkonnas tegutsevast segakoorist Siller olid mitu naist nõus rääkima. Ja nende kontaktide kaudu tuli inimesi juurde.

Väga tänuväärsed olid kohtumised eesti naiste tantsu- ja treenin-

SOOME TÖÖLE: Põhjanaabrite juures töötab kümneid tuhandeid eesti naisi. Pildil Svetlana Irvali ilusalong Helsingis.

AIDE TÕNTS, ETTEVÕTJA JA KOOLITAJA:

Läksin Soome aastal 2007, kui mulle pakuti rahvusvahelises ettevõttes müügijuhi ametikohta. See tundus põneva väljakutsena. Lapsed olid toona 5- ja 12aastased.

Enne Soome minekut olin haiglas ja kui nädala lõpul sealt vabanesin, öeldi mulle, et proua, paar kuud võtate nüüd väga rahulikult, ei mingit stressi. Tookord ei julgenud arstile öeldagi, et alustan esmaspäeval uues riigis uuel töökohal ja et mul pole veel isegi ööbimiskohta! Elukoht leidus ja tervis on siiani hästi vastu pidanud, nii et pole häda midagi. Suuremale lapsele ütlesin, et teeme sellise paariaastase Soome-projekti. Ja siin me nüüd oleme, kahest aastast on sujuvalt kaksteist saanud.

Tööle asudes arvasin, et mul on soome keel selge, aga tegelikult see päris nii ikka ei olnud. Õnneks oli meie firmas ametlik töökeel inglise keel. Sain rahulikult tuttavas keeles töötada.

Üksi kahe lapsega Soomes elades oli päevase logistika paika saamine raske. Kui töökoht on Helsingis, Espoos kodu, üks laps helistab hommikul teiselt poolt linna koolist, et tal jäi raamat koju, teisele peab kell 17 minema Espoosse lasteaeda vastu ja samal ajal juhtima rahvusvahelise firma müüki... Aeg-ajalt võttis ikka otsaesise märjaks küll. Üksi lastega võõral maal elades ei ole väga võimalik nõrk või haige olla. Ja immigrandina pead töö juures topelt pingutama tõestamaks, et oled seda kohta väärt, immigrandist juhina veel kordi rohkem. Mul oli õnneks selline ülemus, kes õhtuse koosoleku ajal hakkas pool viis kella peale koputama, et Aide, ega sa pole ära unustanud, lasteaed läheb kell viis kinni, äkki peaksid juba minema hakkama. Ülemus oli naisterahvas, britt, tal endal lapsi ei olnud. Olen temalt juhtimist ja just inimeste juhtimist õppinud rohkem kui kelleltki teiselt.

Mind on Soomes hoidnud turvatunne ja väga hea haridussüsteem. Tean, et elan oma palgaga ära, ma tean, et mu lastel on hea kool. Kui Tallinna koolis nõuti, et õpiksin oma lapsega koos, muidu langeb laps koolist välja, siis siin öeldi esimesel kohtumisel, et meil on piisavalt õpetajaid ja aega teie lapse jaoks, teie asi on oma lastega kinos ja teatris käia, koos jalgpalli mängida – meie tegeleme õpetamisega. Ja täpselt nii oligi. Siin toetatakse lapsi ilma sildistamata, ka neid, kes võib-olla esialgu kiiresti kõigest aru ei saa. Tehakse kõik, et laps vajaliku omandaks. Poeg Frank on tänaseks lõpetanud ingliskeelse keskkooli, ülikooli Helsingis ja Rennesis ning asunud tööle Amsterdamis. Tütar Karolin läks Soome tulles soomekeelsesse lasteaeda, harjus väga kiiresti ja talle meeldis seal. Gümnaasiumi valis ta ingliskeelse ja hetkel on ta aastaks Austraalias vahetusõpilane. Nii et sellised rahvusvahelised ja rahutud hinged vist mõlemad.

Olen pidanud siin mitut töökohta, praegu olen ettevõtja, konsulteerin ja koolitan juhte, kirjutasin raamatu ja käin esinemas võrgustumisest ja sotsiaalsetest oskustest. Ettevõtluse kõrvalt kuulun Soome naistippjuhte ühendava organisatsiooni Gaia Network juhatusse, juhin Espoo naisettevõtjate ühendust ja teen tööd kindlustusfirma LähiTapiola nõukogus. Kätte on jõudnud see periood elus, kus mõlemad lapsed on justkui välja kolinud, ja mõtlen, et kas jään Soome või lähen kuskile edasi. Minu jaoks ei ole tagasitulek Eestisse eesmärk omaette. Kui tuleb huvitav tööpakkumine, siis miks mitte. Kui samasugune pakkumine tuleb mujalt maailmast, siis olen valmis ka edasi minema.

Tunnen, et siin Soomes on rahulikum ja rahvusvahelisem kui Eestis. Mul on siin sõpru Eestist, on soomlasi, on häid tuttavaid Eritreast, Indiast, Lõuna-Koreast. Nagu mu lastel, nii on ka minu enda ümber rahvusvaheline seltskond. Eestis on kahjuks viimasel ajal väga palju viha ja hirmu. Hirmu teistsuguste inimeste ja hirmu tuleviku ees. Loodan, et see muutub, sest vähemasti minu enda vihasena ja hirmununa tehtud otsused elus ei kuulu minu parimate otsuste hulka.

Küsis **KADRI KARRO**

FOTO ERAKOGU

FOTO LIINA SIIB

Liina Siib „Paradiisi poliitika“
Kuraator Taru Elfving (Soome). Tallinna Kunstihoones 16. veebruarist kuni 14. aprillini.

guklubis Dancest, mille rajaja on **Marta Jorits**. Ma tohtisin käia seal trennides ja näha, kuidas nende kogukond areneb ja kuidas seda üles ehitatakse. Et kuskil Helsingi äärelinnas kohtuvad õhtuti eesti naised, kes harrastavad koos mitmesuguseid füüsilisi tegevusi, tantsivad, tegelevad fitnessiga. See oli huvitav.

Saime headeks tuttavateks **Svetlana Irvaliga** (loe kõrvallugu), kellel on Helsingis oma ilusalong. Teda huvitab kõik see, mis seondub volüümiripsmetega. Ja siis Sveta kaudu leidsin veel inimesi, tema kaudu tuli ka Võru link – Võrust on palju naisi Soome suundunud. Ja Võru inimesed omakorda soovitasid mulle Soomes elavaid inimesi. Tekkis võrgustik, mis haaras nii Eestit kui Soomet.

Mul on tunne, et need naised, kes olid nõus rääkima, neil tekkis siiras soov ja huvi seda projekti igakülgselt toetada. Ma tajusin nendepoolset tuge ja usaldust. Lihavõtted veetsin nüüdseks kaksteist aastat Soomes elanud **Aide Tõntsi** juures (loe kõrvallugu), kelle juures sain kokku kolme põlvkonna eesti naistega – Aide ema oli pühadeks kohale sõitnud Eestist ja Aide tütar Karolin on nüüdseks sõitnud Soomest Austraaliasse vahetusõpilaseks.

Miks see teema sind üldse huvitama hakkas?

Kandideerisin Helsingisse ühte residentuuriprogrammi ja pakkusin oma uurimisteemana välja Eesti naised Soomes. Et vaadata, kuidas on töötada teisel maal ja mida see meiega teeb. Ma ei olnud varem Soome temaatikast eriti huvitunud, aga siis ühtäkki meenus mulle, kuidas olin majanduskriisi aastatel märganud, et järsku oli Helsingi täis eesti keelt kõnelevaid inimesi, neid oli igasugustes ametites. See paistis kuidagi silma.

Ühelt poolt on eesti meedias kujutatud Soome tööle siirdunud inimesi probleemsetena, kohati isegi friikidena. Põhiliselt küll mehi. Teisalt on osa võtmefiguure meie ühiskonnas nimetanud neid mugavuspagulasteks. See oli eelteadmine, millega ma Helsingisse residentuuri läksin.

Ma ei kohanud vist ühtki mugavuspagulast. Minu arust on selline elusituatsioon mugavusest väga kaugel. Ollakse võõral maal, enamik neist tõuseb väga vara üles, läheb tööle, õhtul veel kuskile kursustele, ennast täiendama või keelt õppima. Käib pidev enesetõestamine. Ja kes alustab koristajana, liigub sealt ikkagi suhteliselt kiiresti edasi. See on esimene samm.

Kas need naised on jäädavalt Eestist läinud?

Osa naisi on mulle öelnud, et nad ei tule kunagi Eestisse tagasi. Aga see ei ole seotud sellega, et nad ei tahaks siia tulla, vaid sellega, kuidas neid on siin koheldud. Nad on läinud siit pettununa ja kibestununa ära. Ja nad on leidnud, et Soome töösuhted ja inimestevahelised suhted väärtustavad neid naiste ja inimestena rohkem. Ma saan neist aru.

Osa on öelnud, et nad kindlasti tulevad tagasi ja osa on juba tulnud. Või on tulemas. Kuid osal naistest ei olegi enam kuhugi tulla, nad on ära müünud oma kinnisvara ja neil ei ole enam Eestis elamispinda, nad on sundolukorras. On ka naisi, kelle jaoks Soome minek on olnud põgenemine, näiteks keeruliste, isegi vägivaldsete peresuhete eest. Soome on nii palju suurem ja meile lähim koht, kuhu n-ö ära kaduda.

Samas, üks naine, arst, ütles, et kuigi Soome on võrdsete võimaluste ühiskond, saab ta aru, et eestlasena on tal Eestis karjääri tegemiseks ikkagi suuremad võimalused kui Soomes. Soome hoiab oma inimesi. Soomlaste jaoks on eestlased ikka *maahanmuuttajat*, samal pulgal somaallaste või süürlastega. Hoolimata sellest, et nad on enamikul juhtudest hinnatud töötajad. Kuigi me võime meediast lugeda, et eestlased Soomes on ka tublid pangaröövlid või narkokurjategijad. Seda kõike on muidugi ka. Aga need naised, kellega olen rääkinud, on ise öelnud, et töötegijatena neid hinnatakse.

Sa näitasid seda projekti ka Helsingis Sinne galeriis. Said sa sealt mingit tagasisidet?

Sinne galerii kuulub soomerootsi ühendusele Pro Artibus ja kuna soomerootslased on Soomes vähemus, siis oli huvitav teha näitust ühest vähemusest teise vähemuse galeriis. Minu Kunstihoone näituse soomlasest kuraator **Taru Elfving** vaatas mu filmi ja ütles, et ta vaidleks vastu mitmele kommentaarile, mida eesti naised seal Soome kohta ütlevad. Aga inimesed tajuvadki maailma erinevalt. Et kui üks eesti naine ütleb, et Soomes on päris palju *small talk*'i, ja mu kuraator ütleb, et ei ole, siis mina saan omakorda öelda, et Eestis pole niigi palju (*naerab*).

Radikaalsed soome kunstiinimesed arvavad kindlasti, et ma räägin ainult positiivsetest lugudest ja pinna all on varjus igasugused õõvastavad juhtumid inimeste ekspluateerimisest, halvad töölepingud, lood sellest, kuidas eestlased teisi eestlasi ekspluateerivad. Kõik need lood on olemas. Lihtsalt selleks peaksin ma pikemalt Soomes olema ja nende inimestega palju laiemalt kokku puutuma.

Kui me mõtleme, et Soome läheb Eesti koristaja, siis tegelikult on seal kõikide elualade esindajaid.
Liina Siib

Mina viibisin vaid Helsingis ja sealne elu on paljude eesti naiste jaoks *dream come true*-olukord. Ma saan rääkida neid lugusid, mis jõudsid minuni. See on 30 naist rohkem kui 30 000 naisest. See on väga väike hulk. Kedagi arvustades teeme alati hästi suuri üldistusi, paneme rahvuspõhiselt kõik ühte patta. Mina ei tahaks eriti üldistusi teha.

Ma olen veendunud, et kunst, mida praegu tehakse, peaks rääkima ühiskonnast, sellest, mis meie ümber on, ja olema toimuvaga mingisuguses resonantsis. See on tähtis.

SVETLANA IRVAL, ILUSALONGI OMANIK:

Me tulime tütrega Soome 2008. aasta septembri lõpus. Laps läks siis teise klassi. Mu abikaasa oli selleks ajaks Soomes elanud ja töötanud ligi neli aastat. Eestis ei õnnestunud tal paraku sobivat tööd leida ja et pere oleks koos, siis otsustasime Soome kolida.

Mul oli Tallinnas ilusalong ja nüüd on mul Helsingi kesklinnas ilusalong. Tegelen peamiselt ripsmetega, teen koolitusi, korraldan ka umbes kuu aja pärast toimuvat esimest suurt ilukongressi Helsingis, juba teist aastat korraldan rahvusvahelisi võistlusi. Viis aastat on mul olnud oma ripsmebränd SB Lux.

Olen riskija tüüpi. Kui oma salongiga alustasin, olin mul algul ainult kaks klienti, aga üsna kiiresti tekkis suur klientuur. Minu jaoks on kvaliteet hästi tähtis ja häid töötajaid on siin raske leida. Eestis on iluvaldkond rohkem arenenud.

Enamik kliente on soomlased. Eesti klientides olen korduvalt pettunud. Nad ei hinda sinu aega, peavad hindu kõrgeks. Aga mina ei tulnud ju Soome tegema tööd Eesti hindadega! Mina ju elan Soomes ja maksan ka makse Soomes. Mind ajab lausa vihale suhtumine, et ma olen eestlane, sa oled eestlane, tee mulle tasuta. Uued volüümiripsmed maksavad minu salongis 140 eurot. Püsivad umbes 5–6 nädalat. Mu tütar lõpetas detsembris kosmeetikakooli ja töötab nüüd ka minu salongis. Ma töötan klientidega kaks kuni kolm korda nädalas, muul ajal koolitan, hästi palju teen *online*-koolitusi. Lisaks tegelen praegu küüne- ja ripsmetehnikute ühingu loomisega – Soomes on palju turusolkijaid, iseõppinud iluteenindajaid. Tahan seda valdkonda korrastada, sest tahame ju klientidele ikkagi turvalisust pakkuda.

FOTO ERAKOGU

Mu abikaasa töötab plastmassitehases Borealis. Enne oli ta metroojuht, esimene eestlane Helsingis selles ametis, meist oli ETV „Kapitali“ saates ka juttu. Nüüd on töökoht kodule lähedal, väga hea töögraafik, pole enam öövahetusi, õhtud ja nädalavahetused on alati vabad.

Mulle meeldib Soome rahulikkus, seda on kas või liiklusest tunda. See rahu on väga mõnus. Viimati käisime Eestis novembris. Võtsime varjupaigast ühe kiisu. Nüüd on meil kaks kassi ja merisiga.

Meil on Porvoos saare peal maja, teeme seda praegu korda. Üritan vanadest akendest teha aeda sellise romantilise kasvuhoone, kus saaks natuke istuda... See on hästi populaarne siin Soomes. Maja ümber on meil 3000 ruutmeetrit maad, aeda meil ümber krundi pole, nii et metsloomad pääsevad vabalt käima, näiteks kitsed tšillivad meil siin perekonniti. Täielik vabadus ja vaikus. Nauding.

Küsis **KADRI KARRO**